

Maciej Gaszek

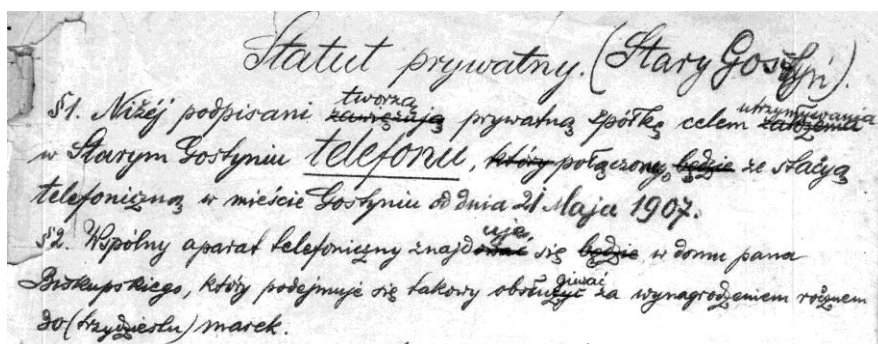
Andrzej Janiszewski

CIEKAWOSTKI Z PARAFII STAROGOSTYŃSKIEJ (CZ. 2)

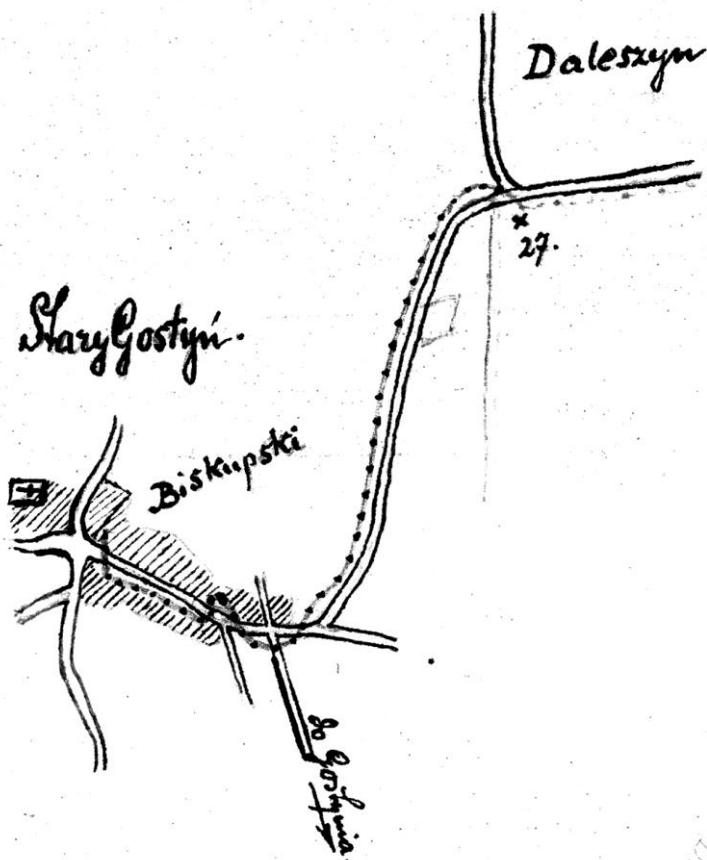
Od kilku lat prowadzimy prace badawcze i poszukiwawcze dotyczące parafii starogostyńskiej. Natrafiamy na ciekawe fakty z jej życia. Jest to możliwe dzięki przychylności księdza Mirosława Nowaka – proboszcza parafii pod wezwaniem św. Marcina w Starym Gostyniu.

Pierwszy telefon w Starym Gostyniu

8 maja 1907 roku zawiązano prywatną spółkę telefoniczną celem założenia i utrzymywania w Starym Gostyniu telefonu, który zostałby połączony ze stacją telefoniczną w Gostyniu, co miało nastąpić 21 maja 1907 roku. Założono, że wspólny aparat telefoniczny będzie znajdować się w domu Franciszka Biskupskiego, który zadeklarował chęć obsługi aparatu za wynagrodzenie roczne wynoszące 30 marek. Do spółki telefonicznej na okres jednego roku przystąpili: Helena z Twardowskich Potworowska, dziedziczka dominium Starego Gostynia i żona Gustawa Czesława Potworowskiego z Kosowa; Feliks Kurnatowski, właściciel dóbr rycerskich w Dusinie; Józef Gembalski z Dusiny, nauczyciel w Starym Gostyniu; Franciszek Biskupski, inżynier z Poznania, urodzony w Starym Gostyniu; Jan Biskupski, przedstawiciel członków telefonujących z gminy starogostyńskiej i ksiądz Ludwik Sobkowski, proboszcz parafii w Starym Gostyniu.

Fragment projektu statutu starogostyńskiej spółki telefonicznej

*Plan budowy naziemnej linii telegraficznej na trasie Daleszynie – Stary Gostyń
wyłożony w Cesarskim Urzędzie Pocztowym w Gostyniu*

Pierwszych pięciu członków zadeklarowało płacenie rocznych składek w wysokości 20 marek (wraz z obsługą), a proboszcz Sobkowski 30 marek ze względu na osobny aparat połączony z aparatem głównym u Franciszka Biskupskiego. Założono ponadto, że gdyby dochód z gminy starogostyńskiej za wykonane połączenia nie wyniósł 26 marek rocznie, to deficyt zostanie rozłożony na resztę członków spółki telefonicznej. Wszyscy udziałowcy, oprócz mieszkańców dzwoniących z gminy starogostyńskiej, mieli prawo do nieograniczonego bezpłatnego używania telefonu w obrębie najbliższej okolicy – w promieniu 5 km wokół Gostynia. Za wykonywanie połączeń poza wyznaczony obszar opłata za rozmowy naliczana była według taryfy urzędowej. Za wysłanie telegramów do i ze Starego Gostynia członkowie spółki musieli ponieść koszt 10 fenigów, a pozostali 40 fenigów. Ustalono, że osoby które nie zadeklarowały przystąpienia do związku telefonicznego poprzez telefon nie będą mogły otrzymywać telegramów i będą musiały opłacać osobnych posłańców pocztowych.

Polegli za wiarę i ojczyznę z parafii starogostyńskiej w wojnach 1914-1920

Pamiętkowa tablica w starogostyńskim kościele

Wchodząc od strony zachodniej do kościoła pod wezwaniem św. Marcina w Starym Gostyniu, pod chórem, zauważamy po prawej stronie zawieszoną tablicę, na której wypisano 107 nazwisk parafian poległych w latach 1914-1920. Przeglądając archiwum parafii, natrafiliśmy na szereg dokumentów, dokonaliśmy kwerendy i postanowiliśmy rozwiązać tajemnicę powstania tej tablicy.

21 września 1930 roku, w niedzielę, po głównym nabożeństwie, na zaproszenie księdza proboszcza Ludwika Sobkowskiego w przykościelnej sali pod wezwaniem św. Józefa licznie stawili się parafianie. Po zagajeniu obrad przez księdza dziekana Sobkowskiego głos zabrał szambelan Edward Potworowski z Goli, który wyjaśnił zebranim cel spotkania, jakim było ufundowanie przez parafian pamiętkowej tablicy poświęconej poległym w działaniach wojennych w latach 1914-1920. W obszernym sprawozdaniu przedstawił rezultat rokowań z kilkoma firmami i rzeźbiarzami. Poinformował ponadto, że koszt tablicy wyniesie około 2000 zł. Miała być wykonana z białego marmuru i umieszczona wewnątrz kościoła. Następnie omówiono sposób zebrania potrzebnej kwoty w poszczególnych dworach i wsiach należących do parafii.

*Ksiądz doktor Ludwik Kajetan Sobkowski (1862-1940),
proboszcz parafii w Starym Gostyniu w latach 1894-1936*

Powołano komitet organizacyjny, do którego weszli: proboszcz Ludwik Sobkowski, dziedzice i przewodniczący dworów, zarządy Kółek Rolniczych i Towarzystwa Robotników Polsko-Katolickich. Po zatwierdzeniu komitetu przemówił do zebranych radca doktor Kazimierz Krotoski z Poznania, który przekonywał o obowiązku postawienia pomnika wdzięczności. Następnie zebrani postanowili, że listy fundatorów będą wypisane na pergaminie i złożone w tubie szklanej i blaszanej, po czym zostaną wmurowane pod tablicą pamiątkową. Z zebrania sporządzono protokół, pod którym podpisy złożyli: ksiądz dziekan Ludwik Sobkowski, szambelan Edward Potworowski z Goli i Jan Kurnatowski z Dusiny.

Parafianie przystąpili do zbiórki pieniędzy. Zebrano: z Kosowa (obszar dworski) – 14,50 zł, ze wsi Kosowo – 45,50 zł, ze Stężycy – 70 zł, z Witoldowa – 35,50 zł, z Dusiny (obszar dworski) – 63,70 zł, ze wsi Dusina – 78,50 zł, z Goli (obszar dworski) – 91,50 zł, ze wsi Gola – 83 zł, z Daleszyna – 105 zł, z Pożegowa – 22 zł, ze Starego Gostynia (obszar dworski) – 16,25 zł, ze wsi Stary Gostyń – 111,50 zł. Ponadto Stanisław Helsztyński wsparł przedsięwzięcie kwotą 100 zł.

*Obszar dworski Kosowo
Klasyfikacja na Tablicę poległych*

1	Kubiak Paweł	2	zł
2	Lobkowiak Stanisław	2	"
3	Szymkowiak Marianna	3	"
4	Pusimierz Karim	2	"
5	Trąbka Marianna	2	"
6	Flak Antoni	2	"
7	Lizyński Jan	1	"
8	Wojciechowski Karim	50 gr	
		razem	14,50

Lista ofiarodawców z obszaru dworskiego w Kosowie

1. Sarbinowski Franciszek	3	zł	19. Skorupka Leon	1	00
2. Konieczny Stanisław	4	"	20. Gębiak Michał	30	"
3. Gierlik Jan	3	"	21. Kubiak Józef	1	00
4. Gorynia Andziej	2	50	22. Bączkiewicz Adam	1	00
5. Student Ignacy	2	50	23. Elsner Michał	2	50
6. Skorupka Tomasz	2	50	24. Nowaczyk Bolesław	1	00
7. Gogić Józef	2	50	25. Katarzyna Ignacy	50	"
8. Kowalski Jan	2	50	26. Nawrocki Wawrbyn	50	"
9. Skorupka Michał	1	00	27. Gano Józef	2	50
10. Bartoszewski Józef	2	50	razem	45,50	
11. Wiąrowski Jakób	2	50	obchodem w p. J. Gano dn. 26 paź. 1930		
12. Kuse Józef	1	00	Prof. Dr. H. Hebatynski } 100,- Zy. Tomasz Skompi		
13. Dudkowiak Piotr	1	00	Skorupka Katarzyna, wdowa po Karimie 2,-		
14. Gano Stanisława	1	00	razem z innymi Kosowicami = 147,30		
15. Janek Jan	1	00	propozycje		
16. Inela Franciszek	50	"			
17. Walikowski Antoni	1	50			
18. Łolata Marianna	50	"			
		razem			35,00

Lista ofiarodawców ze wsi Kosowo

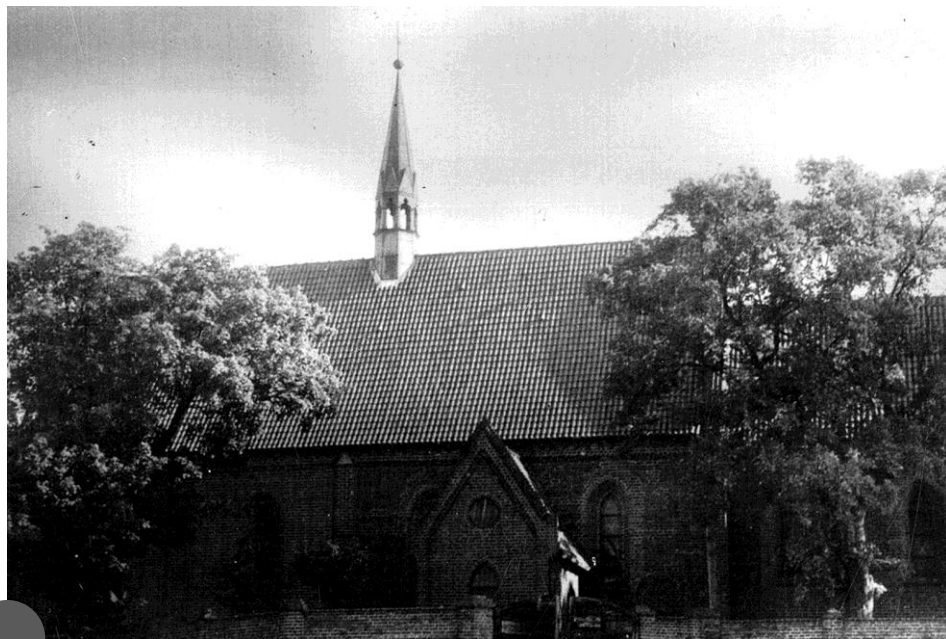
Największą kwotę indywidualną wniósł szambelan Edward Potworowski, pomysłodawca tablicy. Zasilił on konto zbiórki sumą 250 zł. Gustaw Potworowski z Kosowa wpłacił 160 zł, a Jan Kurnatowski z Dusiny 150 zł. Po zliczeniu wszystkich składek, razem z dodatkowymi pojedynczymi wpłatami suma zebranych pieniędzy wyniosła 1497 zł.

Z polecenia księdza Sobkowskiego szczegółowy wykaz fundatorów tablicy otrzymał szambelan Potworowski. Gotową tablicę z nazwiskami poległych przywiózł stangret od wykonawcy kamieniarza Wojciecha Jakubiaka z Gostynia, który otrzymał za wykonaną pracę 1300 zł. Pozostałą kwotę 197 zł przeznaczono na cele kościelne, z czego 100 zł na budowę pomnika Najświętszego Serca Jezusowego w Poznaniu. Uroczyste odsłonięcie tablicy nastąpiło 11 listopada 1930 roku. Znalazło się na niej ostatecznie 107 nazwisk¹.

Na tablicy pod nazwiskami umieszczono tekst „Proszę o modlitwę także Powstańcy z lat 1793†1830-1831†1848†1863”. Prawdopodobnie już po wykonaniu tablicy zgłosiła się wdowa po Pawle Królu, który zginął w 1918 roku we Francji. Niestety, ze względu na zakończenie prac jego nazwisko nie pojawiło się na tablicy. Dokonując kwerendy w archiwum parafialnym, odzyskaliśmy również dokument i przypuszczamy, że on także został złożony do puszki z pergaminami, na których wymieniono darczyńców tablicy².

¹ Ignacy Andrzejewski, Jan Andrzejewski, Stanisław Bagiński, Józef Banaszak, Franciszek Bartsch, Stanisław Biderman, Antoni Buliński, Stanisław Danek, Wojciech Fechner, Ludwik Gendera, Michał Gendera, Bartłomiej Głapka, Piotr Głapś, Marcin Gorynia, Józef Grodzki, Józef Gwizdek, Ignacy Jakubiak, Franciszek Jakuszek, Stanisław Jankowiak, Jan Juskowiak, Józef Juskowiak, Tomasz Juskowiak, Ignacy Kaczmarek, Franciszek Karafa, Andrzej Karaś, Antoni Karolczak, Michał Karolczak, Walenty Karolczak, Jan Karpiński, Ignacy Kaźmierczak, Jan Kaźmierczak, Jan Kaźmierowski, Stanisław Kaźmierowski, Stanisław Kłopotcki, Stanisław Klupa, Tomasz Klupa, Piotr Klupczyński, Stanisław Klupś, Franciszek Kolibabka, Władysław Komorowicz, Józef Konieczny, Walenty Konieczny, Antoni Kosmala, Michał Kosmala, Marcin Kryś, Franciszek Krzekotowski, Marcin Kubaszyński, Franciszek Kuberka, Roch Kuberka, Franciszek Kubiak, Tomasz Kucharski, Szczepan Leśniarek, Franciszek Libecki, Ignacy Libecki, Michał Maćkowiak, Jakub Maćkowiak, Stefan Marcinkowski, Józef Michalak, Michał Michalak, Tomasz Michalak, Piotr Musielak, Stanisław Naskręt, Franciszek Nawrocki, Jan Nawrocki, Józef Nawrocki, Józef Niedziela, Stanisław Nowacki, Stanisław Nowaczyk, Jan Nowak, Andrzej Olejniczak, Stanisław Olejniczak, Wawrzyn Olejniczak, Franciszek Ostrowski, Ignacy Piotrowski, Walenty Przybylski, Jan Skibicki, Paweł Skibicki, Józef Stężycki, Antoni Skorupka, Józef Skrzypczak, Walenty Skrzypczak, Józef Śmieszala, Józef Śmigielski, Władysław Śniegowski, Józef Sobczak, Andrzej Sobecki, Stanisław Sowiński, Jan Sperling, Szczepan Stachowiak, Józef Stelmaszyk, Franciszek Szelejowski, Stanisław Szymanowski, Ludwik Szymkowiak, Ignacy Szymoniak, Józef Szulc, Jakub Tomczak, Jan Walkowiak, Jan Wawrzyniak, Józef Wawrzyniak, Jan Wiatrowski, Kazimierz Wiatrowski, Ludwik Woźniak, Stanisław Woźniak, Antoni Wróblewski, Stanisław Wagner, Jan Zieliński, Marian Zieliński.

² W Imię Boże! / Ku wiecznej rzeczy pamiętce! / W roku 1930, w dniu św. Marcina, 11 listopada, / patrona kościoła i parafii Starogostyńskiej / za pontyfikatu Jego Świątobliwości Ojca Św. Papieża Piusa XI, / który podczas inwazji bolszewickiej / był Nuncjuszem Apostolskim w Polsce jako Achilles Rotti, / za rządów archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej / Jego Eminencji X Kardynała doktora Augusta Hlonda, / Arcybiskupa Prymasa Polski, / pod prezydenturą Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej / jego Ekscelencję profesora doktora Ignacego Mościckiego, / za czasów premiera ministrów Marszałka Józefa Piłsudskiego, / za duszpasterstwa ks. Ludwika Kajetana Sobkowskiego / starogostyńskiego proboszcza Dzie-

Kościół parafialny w Starym Gostyniu (lata 30. XX wieku)

92 lata temu tablica zawisła w kościele starogostyńskim, przetrwała okres II wojny światowej i przemiany ustrojowo-polityczne XX wieku w Polsce. Ma wymiary: 200 cm szerokości, 140 cm wysokości, 2 cm grubości. Waży 157 kg.

Bibliografia

Archiwum Parafii pod wezwaniem św. Marcina w Starym Gostyniu.
Koska Błażej, *Franciszek Biskupski – elektrotechnik, wynalazca, przedsiębiorca i popularyzator wiedzy technicznej*, „Rocznik Gostyński” 2020, nr 7.
Stary Gostyń. Z dziejów wsi i parafii, Gostyń Stary 2001.
www.gaso-gostyn.pl

---

kana Gostynia, / w setną rocznicę Powstania Listopadowego z roku 1830/1831, / w dziesiątą oswobodzenia Polski wskutek zwycięskiego Cudu nad Wisłą / w dniu Wniebowzięcia MP 15.08.1920 / Parafia Starogostyńska z dobrowolnych składek wmurowała / w kościele parafialnym we wsi Starym Gostyniu / tablicę pamiątkową wykonaną / przez kamieniarza Wojciecha Jakubiaka z Gostynia / na cześć poległych Parafian we wojnie światowej 1914-1918 / i w wojnie bolszewickiej 1918-1920 / oraz na pamiątkę Powstań Polaków z lat 1794. 1830. 1848. 1863 / co niniejszym własnoręcznie poświadczają / Szambelan Edward Potworowski na Goli / Gustaw Potworowski na Kosowie / dyrektor Poniński / Mądrach dyrektor z Witoldowa / Hrabak nauczyciel / Rządkowski organista / Jakubiak kamieniarz / J. Dworzak kościelny kopacz.

